

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Delavski dom, Marxov trg 2/II.

Leto II

LJUBLJANA, 4. junija 1925.

Stev. 22.

Naskok PPŽvlade na delavsko zavarovanje

Vlada se protivi razpisu volitev v delavske inštitucije. — Odpraviti hočejo bolezensko zavarovanje.

Ravnateljstvom (ne izvoljenim, temveč postavljenim!) vseh okrožnih uradov za zavarovanje delavcev je s 1. junijem potekel njihov triletni rok.

Sedaj bi se moralo razpisati volitve novih upravnih odborov. A vlada in podjetniki se temu upirajo, češ, da volitve preveč stanejo. Zastopniki delodajalcev v OUZD (okrožni urad za zavarovanje delavcev) so poslali ministrstvu za socialno politiko izjavo, v kateri pravijo, naj kar vlada imenuje nova ravnateljstva. In ne samo proti volitvam nastopajo, temveč tudi za odpravo bolniškega zavarovanja.

Žerjavovo kapitalistično „Jutro“ pravi tako-le:

„Po triletni preizkusni dobi centralizacije bolniškega in nezgodnega zavarovanja, ima ministrstvo za socialno politiko možnost presoditi delo dosedanjih ravnateljstev SUOR-a in okrožnih uradov, obenem pa presoditi uspehe po novem zakonu organiziranega zavarovanja. Uspehi nezgodnega zavarovanja so pozitivni, bolniško zavarovanje pa se je izkazalo predrago. Od celokupnih dohodkov bolniške grane bi moralo ostati letno 10% čistega prebitka, kar iznaša ca. 15.000.000 Din. V prvem polnem letu bolniškega zavarovanja po novem zakonu v letu 1923 ni pričakovati več kot 1 do 2 milijona dinarjev prebitka, medtem ko bo leto 1924 preje slabše kakor boljše od svojega predhodnika. Ti podatki pa predpostavljajo neokrnjene dohodeke do danes bodisi še sploh nepredpisanih, ali pa vsaj še neiztirjanih številnih premij bolniškega zavarovanja. Vzroki navedenim dejstvom leže predvsem v režiji od ca. 5 milijonov dinarjev, ki jo porabi zase SUOR s svojimi ca. 140 uradniki ter v visokih režijah posameznih okrožnih uradov.“

Iz skupščine se že čujejo glasovi o spremembi zakona o zavarovanju, obenem pa ima ministrstvo za socialno politiko možnost, da te spremembe zakona z novimi ljudmi tudi izvede.

Faktorji, ki imajo danes možnost spremeniti zakon, in oni, ki imajo vso moč v rokah, zakon in te spremembe izvesti, bodo morali porabiti še mnogo energije, da pripeljejo zavarovanje do iste višine, ki odgovarja modernim zavarovalnim principom današnje dobe.“

S tako spretno in lepo zavitim besedami hoče orjunsko „Jutro“ prepričati delavce, da ni treba volitev, ker je ministrstvo samo lahko ocenilo poslovanje poedinih direktij. Mi delavci pač to poslovanje mnogo pravilneje in lažje presodimo, ker smo sami na svojih ramenih občutili, da so imenovana ravnateljstva v korist delodajalcev, a v veliko škodo delavcem.

Zato zahtevamo slej ko prej volitve in izvoljeni upravni odbori morajo biti odgovorni delavstvu.

Gospodje so proti bolniškemu zavarovanju, češ da je predrago. A delavci moramo danes plačevati 3-4% davek ne zase, ampak za sovražnika — za militarizem. Par milijonov za delavsko za-

varovanje po mnenju mogotcev že ogroža državo, tisoči milijonov in milijarde za militarizem — to je pa po „Jutrovem“ mnenju blagoslov za delovno ljudstvo.

Kapitalisti in vladajoča bankirska PP klika zahtevajo likvidacijo delavskih inštitucij — zakaj pa ne zahtevate odpravo industrijske in trgovske zbornice?

Kapitalisti bi si ne upali tako drzno naskočiti zadnje delavske pravice, če bi pokazal proletarijat več interesa, več bojovne sile v obrambi svojih pravic.

**Stopimo na plan ob 12. uri!
Branimo zavarovanje delavstva!
Zahtevajmo enoglasno razpis volitev!**

Proč s postavljanjem novih PPŽ komisarjev!

Nastopimo za svoje zahteve pod vodstvom enotnih bojovnih strokovnih organizacij!

Preiskave in aretacije po vsej Sloveniji.

Ljubljana.

To pot se je vrgla policija na srednješolske dijake in napravila okrog 40 hišnih preiskav. Dosegla pa seveda ni nobenega rezultata in fantazije „Slovenskega Naroda“ o zvezi z boljševiski in dunajsko „Rdečo Pomočjo“ so se izkazale pač samo kot fantazije. Režim hoče menda iz jeze nad brezuspešnostjo preiskav izključiti nekaj dijakov iz šol. Takih metod se ni posluževal niti Metternichov absolutistični režim v Avstriji.

Trbovlje.

V četrtek 28. p. m. so se orožniki prav za prav kar navalili na delavska stanovanja in začeli preiskovati že ob 4. uri zjutraj. Takih preiskav v masah ni bilo niti po 1. juniju lanskega leta. Pa kljub temu ni žandarmerija našla nobenih boljševiskih načrtov o atentatih, o katerih stalno sanja Žerjavovo „Jutro“.

Rajhenburg.

V Rajhenburgu je tudi na dan 28. maja ob 4. zjutraj obkolilo 40 orožnikov delavska stanovanja in delalo preiskave ves dan do poznega večera. Kljub temu, da niso našli ničesar, so aretirali 10 sodrugov, med njimi tudi predsednika združene rudarske organizacije. Aretirali so predvsem tiste sodruge, ki so trn v peti našim orjuncem, ki vršijo vlogo policijskih agentov in špijonov. Najhujši orjunski policist je Brilej, ki ima še nekaj na vesti radi lanskega 1. junija v Trbovljah. Iz Trbovelj je pribežal v Rajhenburg. Pa naj ne bo Brilej presenečen, ako bo moral zapustiti Rajhenburg.

Hrastnik.

V Hrastnik je tudi prišlo 40 žandarjev in delalo preiskave po delavskih kolonijah. Podobne preiskave so se vršile po vseh delavskih krajih.

Žerjavov režim v Sloveniji gazi vedno bolj v protizakonitosti in hoče menda po Cankovovem vzgledu napraviti za brezpravne vse, ki so proti absolutističnemu PPrežimu. Ali to bo šlo težko.

Delavci in kmetje, ne plašite se pred tem novim valom preganjanj, ampak strnite še bolj svoje vrste.

Če bodo naše vrste sklenjene, jih reakcija ne bo zlomila.

Proces radi komunistične tiskarne v Beogradu.

V torek 26. maja se je začel v Beogradu proces proti sodrugom: Moša Pijade, novinar, Kosta Čipčič, Sida Čipčič, Milan Životič, Djoka Pašič, Ilija Vukovič.

Državni pravdnik Branko Miličević čita obtožnico, ki obtožuje Mašo, da je postavil v Čuričevi ulici št. 8 v stanovanju Koste Čipčiča, lesnega delavca, malo ročno tiskarno, da je tam tajno tiskal list „Komunist“ in letake „Lenin je umrl“, „Živel leninizem“, „Del. ljudstvu in zatiranim narodom Jugoslavije“ in te tajno širil.

Na podlagi tega zahteva drž. pravdnik kazen po čl. 1., točka 1. zakona o zaščiti države.

Po prečitaniu policijskih in sodnijskih zapisnikov da predsednik besedo najprej Moši Pijade.

Ta se zagovarja v dolgem govoru. Pravi, da ga preseneča to, da daje predsednik najprej njemu besedo, dočim bi moralo sodišče najprej zaslišati Kosto in Sida Čipčiča in da bi se on branil po njihovih izjavah.

„Vse te izjave, ki ste jih prečitali in v katerih se mene obtožuje za delo tiskanja „Komunista“ in letakov, absolutno ne odgovarjajo dejstvom. Od vsega tega, kar se v njih govori, ni meni nič znanega. Ne poznam niti Koste Čipčiča niti njegove žene Side. Jaz v onem času nisem stanoval pri njih, ker sem bil v inozemstvu od 31. decembra 1924 do 9. februarja 1925. Preden sem bil aretirán, sem stanoval pri g. Nataliji Jovanovič, Milendarska 22. Hotel sem iti v Zemun, da se tam izučim v grafični obrti v tamkajšnjem grafičnem zavodu „Makarije“. Mi nismo mogli tiskati lista, ker ne znamo grafične obrti. Jaz sem novinar, Pašič, drogerist, Čipčič, lesni delavec, a oni tam mizar. Kako sem mogel razširjati tiskovine, če pa sama obtožnica pravi, da nisem šel nikamor iz stanovanja v Čuričevi ulici.“

„Vem, da bom obsojen. Ker za obsodbo ni potreba dokazov. Dovolj je že to, da je nekdo v očeh policije in sodišča — sumljiv. Zato je bil tudi izdan zakon o zaščiti države. Jaz se čutim kot obsojenec in ne kot obtoženec. Izgleda, da bi bilo najbolje, da bi se sploh ne branil, ker mi to ne bo nič pomagalo. Pa vendar sem govoril v svojo obrambo in da ustvarim v vas, gospodje sodniki, svobodno prepričanje, da nisem kriv.“

Popoldan sta bila zaslišana Kosta in Sida Čipčič.

Kosta Čipčič pravi, da v njegovem stanovanju ni bilo Moše Pijade.

„Pa zakaj si tedaj pred policijo izjavil, da je bil pri tebi Pijade, a ne Petrovič?“ — ga vpraša predsednik.

„Moral sem tako reči. Pretepali so me v zaporu.“

Drž. pravdnik, nezadovoljen s tem odgovorom, mu pravi:

„Pa zakaj niste tako govorili na policiji?“

„Pa pravim vam, da bi priznal in rekel vse, kar so od mene zahtevali. Tepli so me v mojem stanovanju, a na policiji...“

„Kaj imaš še povedati?“ ga vpraša predsednik.

Ustvarjajmo enotno strokovno gibanje po obratih! Ena industrija — ena strokovna organizacija! V eni tovarni mora združevati delavce proti kapitalistom ena sama razredno-bo evna strokovna organizacija!

„Nič več, samo to še enkrat ponavljam, da so me strašno batinali.“

Njegova žena Sida Čipčič tudi pravi, da v njihovem stanovanju ni bilo Moše.

„Ne poznam jih“ (obtožencev).

„Pa zakaj ste jih tedaj obtoževala?“

„Bila sem ob moči, a pri tem so mi grozili, da me bodo pretepli „na mrtvo ime“, kot mojega moža, ako ne bom dala takih izjav, ki bi zadovoljile policijo.“

Ostali obtoženci vztrajajo pri svojih prejšnjih izjavah, da niso krivi. Po prečitaniu izjav dveh prič je bil odmor 10 minut.

Po odmoru čita sodnik Marinkavič „Komunista“ in inkriminirane letake.

Trebljenje uši v sodni dvorani.

Med čitanjem teh letakov se nekaj zvijajo Pijade in sodrugi in iščejo nekaj za vratom in pod pazduho.

„A, evo je“, reče Pijade in pokaže svojemu zagovorniku sodr. Rajku Jovanoviču uš iz „težke baterije“.

„Biče još! Ne boj se! Pazil... Evo je! — Tako ti je po ceo dan. Jediní posao: da se trebiš vaši“ (uši).

Advokati in publika, ki je je bilo polno v dvorani, se smeji.

Drugi dan je ponovno govoril drž. pravdnik in zahteval najstrožjo kazen, da „se obvarujemo v bodoče podobnih boljševiskih poskusov“.

Tretji dan procesa je najprej govoril Plečević, zagovornik Koste in Side Čipčiča. On zahteva oprostitev obeh, ker sta nedolžna.

Zagovor Plečevića.

Plečević je zagovarjal predvsem Kosto in Sida Čipčiča. Dejal je: „Ko sem po aretaciji Side in Koste prišel na policijo in izjavil, da bom branil obtožena Kosta in Sida, so me pridržali do treh zjutraj in mi tako brezpravno vzeli svobodo in vse dokumente. Pri tem so mi govorili, da je nevarno za mene, ako zagovarjam Kosto in Sida.“ Nato navaja, kako so pretepali Kosto in grozili Sidi, da izsilijo iz njih napačne izjave. „Če so že napram meni kot advokatu tako nastopali, kako so šele postopali z obtoženimi delavci!“

„Državni pravdnik zahteva, da izrečete popolnoma režimsko obsodbo, čeprav se iz aktov vidi, da se je vršila preiskava nepravilno in protizakonito. Ako obsodite te ljudi, vedite, da jih boste po nedolžnem obsodili,“ je končal svoj zagovor.

Za njim je govoril drugi advokat Grebenac.

Zagovor Grebenca.

On tudi trdi, da se je vršila preiskava nepravilno. Obtožnico smatra za izmišljeno in je sestavljena popolnoma v skladu z vestmi, ki jih je dajala policija javnosti s pisarjenjem o boljševiski nevarnosti, atentatih in podobnem. Preiskovalna oblast ni skušala dognati materialne resnice, ampak je hotela vso stvar tendenciozno izkoriščati v korist obstoječemu absolutističnemu režimu. V tem vidi Grebenac podobnosti s procesom proti Stejiču povodom vidovdanskega atentata na regenta Aleksandra, ko je bilo obsojenih več komunističnih poslancev, čeprav se je dokazalo, da atentat ni bil delo komunistov.

„Ne osporavam možnosti, da tudi danes tajno obstoja komunistična stranka, ki je bila pred svojim razpustom edina velika moderna stranka, in je težko verjeti,

da bi se moglo z eno naredbo razgnati toliko njenih iskrenih borcev. Ali smatram, da je ta tajna tiskarna podtaknjena. Zakaj je policija takoj prenesla kovčge v glavnjačo, ko bi jih vendar morala odpreti, ko so bili še v Kostinem stanovanju, in ugotoviti, kaj je v njih bilo. Morda so bili ti kovčgi prazni in je policija naknadno podtaknila tiskarno, nekaj številik „Komunista“ in letake. Naivna so opravičenja policije, češ da je morala stvari takoj prenesti radi pomanjkanja časa.

Ljudi tega kova, kakor so ti tukaj, se ne plašijo nobene kazni. Oni se bore za svoje ideale brez ozira na nevarnosti. S tem, da jih jaz branim, branim pravico pred krivico.“

Zagovor s. Rajka Jovanoviča.

Ironično govori o načinu zaslišavanj od strani policije in o nasprotstvih v policijskih izjavah samih.

„Ne bom zahteval milosti za Gjoko Pašiča in ostale. Smatram, da je sodišče dobilo prepričanje, da se na obtožni klopi ne nahajajo ti nedolžni ljudje, ampak preiskovalna oblast. Vi jih seveda lahko obsodite tako, kakor režim zahteva. Na vas je ležeče, ali boste izrekli razredno obsodbo ali obsodbo po svojem svobodnem prepričanju.“ — je končal s. Rajko svoj zagovor. Političen del govora priobčimo pozneje, ker še nimamo sedaj točno podanega vsega njegovega govora.

Zadnji je govoril advokat s. Uglješa Jovanovič, ki je generaliziral izvajanja prejšnjih zagovornikov in zahteva s pravniškega stališča oprostitev obtožencev. — Za njim je še zadnjič govoril sodrug Moša Pijade.

S tem je bil proces v četrtek ob 8. uri zvečer končan.

Strašna režimska obsodba.

V petek ob 5. uri popoldan je bila proti obtožencem izrečena sledeča obsodba, ki je presenetila vse:

Sodišče ni upoštevalo druge izjave, katero sta dala omenjena pred sodiščem, v kateri dementirata svojo prvo izjavo na policiji. Sodišče je na podlagi točke 1. čl. 1. zakona o zaščiti države obsodilo Moša Pijado, novinarja, na 20 let ječe kot glavnega krivca. Kosta Čipčič je dobil kot soudeleženec 10 let ječe, Sida Čipčič pa kot pasivni udeleženec samo dve leti ječe. Drogerist Gjoko Pašič je obsojen na 10 let ječe, pravtako tudi Miša Žvotič. Ilija Vukotič pa je kot nedoleten dobil šest let.

Policija je preskrbela za vse varstvene mere pred uhomom v sodišče, da ne bi prišlo do incidenta. Sodišče je sodbo prej objavilo, kakor je prvotno sporočilo. Publike ni bilo poleg, razen obsojencev in novinarjev. Obsojenci so bili takoj odpeljani v zapor. Zagovorniki so vložili protest.

Ves način preiskave in obsodba dokazujeta, da je ves proces uprizorjen od strani režima, da opraviči s temi obsodbami svoj absolutizem in neomejeno reakcijo, izgovarjajoč se, da se bori proti „boljševiški nevarnosti“.

Ali s tem si le koplje svoj grob.

SLS-zaščitnica hišnih gospodarjev.

„Slovenec“ z dne 26. maja je priobčil poročilo o občnem zboru organizacije hišnih posestnikov, ki „ne zahteva za svoje člane ničesar drugega kot to, kar so gospodarji že imeli, namreč pravo v svojih domovih. V ta namen se je osnovala ta organizacija, ki je že v tem smislu veliko dosegla in ima v skupnem rešenem in zmernem delu delu še dosti uspehov na vidiku“, kakor pravi „Slovenec“ sam. Nato pravi, da tudi novi stanovanjski zakon prinaša še premalo ugodnosti za odeduženo hišnih posestnikov.

V nov odbor so izvoljeni demokrati in klerikalci: Ivan Frelj, predsednik; Fr. Ks. Stare, dr. I. Regali, dr. Lovro Požar, Josip Urbanič, Makso Hrovatin, Jož Pirč, Anton Adamič, Aleks. Gjud, kanonik Sušnik, Simon Kmetec, Avg. Jenko, Antonija Kadivčeva, Josip Tribuč in Janko Jeglič — odborniki.

Tu se klerikalci niso pravniče pripravili z demokrati, ampak lepo vzajemno nastopajo proti interesom stanovanjskih najemnikov in podnajemnikov.

Ali bodo najemniki in podnajemniki še glasovali za meščanske stranke, da bodo te potem še bolj navile najemnike?

Dvema gospodoma se ne da služiti naekrat. To so ponovna dokazali klerikalci.

Stanovanjski najemniki, še slabše se vam bo godilo, če boste še vedno zaupali svojo usodo tistim, ki ščitijo hišne posestnike.

Opozicionalci se vedno bolj klanjajo PPŽ režimu.

Po prorokovanjih „Slovenca“ bi moralo že pretekli teden priti do popolnega sporazuma radikalov in radičevcev in do vstopa poslednjih v vlado. Pa se je sestal radikalni klub in na njegovi seji je povedal Pašič, da za sporazum še ni čas. S tem je srbska buržuazija povedala skozi Pašičeva usta, da morajo radičevci in klerikalci popolnoma kloniti pred srbijsko nadvlado in da jih radikalni kot predstavniki nadvlade srbske gospode, militarizma in monarhije potem lahko sprejmejo v vlado kot — ovce, kot popolne premagance.

In tako klerikalci kot radičevci so poslušali Pašičev glas. Dva dni potem so sicer nekaj tulili in razbijali v parlamentu tako, „radi lepšega“, a v resnici so se požurili, da se poklonijo „merodajnim krogom“ vladajoče srbijske gospode. „Slovenec“ poroča o viharjih sejah parlamenta in siplje s tem svojim bralcem peska v oči, da ti ne bi videli, kako se klerikalni backi plazijo pred PPkliko in dvorom. In iz teh zakulisnih komedij poroča „Slovenec“ vernemu slovenskemu ljudstvu, kako da je kraljevi dvor vnet za Slovence, samo stara Pašičeva glava tega ne razume.

In tudi radičevci, odnosno sam Stjepan Radič je poslal kralju in Pašiču pismo, v katerem sprejema vse, kar zahteva od njih srbska buržuazija.

Prepeluhov „Slov. Republikanec“ je to pot še najodkritosrčnejši, ko pravi:

„Govor gosp. Pašiča ni niti najmanj skalil dobrega osebnega razmerja med radikali in radičevci in dr. Nikič ter dr. Laza Markovič sta napravila z njimi izlet v okolico Beograda.“

— Ne glede na dobro ali slabo voljo tega ali onega politika je jasno, da mora priti še letos do sporazuma zaradi velike finančne stiske...“

Tako je menda Prepeluhov monarhističen „republikanec“ nevede povedal vse, zakaj v resnici gre. Klerikalna podjetja in zadrage so v krizi, radičevci so v popolni odvisnosti od bank in to jih sili, da se odpovedo zahtevam in interesom slovenskega in hrvatskega naroda in zlezejo radikalom pod srajco.

Pašič je začasno odklonil „sporazum“, da pritisne na „opozicionalce“, da se jasno in nedvoumno izjavijo, da bodo s svojim vstopom v vlado podpirali nadaljevanje današnjega režima v monarhiji SHS.

Sporazuma torej ni, možna je le kapitulacija ali pa boj.

Klerikalci in radičevci spravljajo Slovence in Hrvatve v žrelo srbijske gospode. Klerikalci in radičevci naj gredo v to žrelo.

Delovno ljudstvo jim ne bo sledilo, ampak se bo dalje borilo za svoje pravice.

K. Marx.

Strokovne organizacije — središče odpora delavstva.

Strokovne organizacije delujejo kot središča odpora proti napadom kapitala. V posameznih slučajih se izkazuje za nesposobne, ker nepremišljeno porabijo sv. jo moč. V splošnem zgrešijo svoj namen s tem, da se omejujejo na vojsko z raztresenimi četami proti vplivom sedanjega sistema, mesto da bi delale istočasno za njegovo izpremembo in mesto da bi izkoristile svojo organizirano moč kot vzvod za končno-veljavno odpravo mezdne sistema.

Preteklost strokovnih organizacij: Kapital je koncentrirana družabna sila, medtem ko razpolaga delavec le s svojo osebno delovno silo. Edina družabna sila delavcev je v njihovem številu. Moč števil pa zlomi njihova neenotnost. Neenotnost delavcev ustvarja in neguje njihova medsebojna konkurenca. Strokovna društva so imela svoj izvor v prostovoljnem stremljenju delavcev, da to konkurenco odstranijo ali jo vsaj omeje, z namenom, da si izvojujejo kolektivne pogodbe, ki bi jih dvignile nad položaj navadnih sužnjev. Nepsredni namen strokovnih organizacij se je torej omejeval na vsakodnevne potrebe, na trenutna odporna sredstva proti repressanim napadom kapitala, z

eno besedo: na vprašanje mezde (—plače) in delovnega časa. Ta delavnost strokovnih organizacij ni le upravičena, temveč je potrebna. Tega boja ne smemo popustiti, dokler traja ta produkcijski sistem. Nasprotno, treba ga je posplošiti z ustanavljanjem in združevanjem strokovnih organizacij v vseh deželah. Z druge strani so tvorile strokovne organizacije nezavestno organizacijska središča delavskega razreda, kakor so bile srednjeveške občine in korporacije središča za meščanski razred, če so strokovne organizacije neobhodno potrebne za malo vojno med delom in kapitalom, imajo še večji pomen kot organizirana društva za odstranitev sistema mezdne dela in g. spodsiva kapitala.

Njihova sedanost: Preveč zaposlene v krajevnem in neposrednem boju proti kapitalu, še niso razumele dalekosežnega pomena svoje moči, da delujejo proti samemu sistemu mezdne sužnosti. Zato so stale predaleč od splošnega socialnega in političnega gibanja. V zadnjem času izgleda, da se v njih vzbujajo zavest njihove vzvišene zgodovinske misije; to se med drugim vidi tudi iz sledečega sklepa, sklenjenega na konferenci strokovniških delegatov v Sheffieldu: „Konferenca priznava v najpolnejši meri stremljenje mednarodne delavske asociacije (I. internacionale), da združi delavce vseh dežel v veliko bratsko zvezo, in polaga različnim tu zastopanim strokovnim organizacijam resno na srce, da se pridružijo tej asociaciji, v prepričanju, da bo to bistvene važnosti za napredek in blaginjo celokupnega delavskega razreda.“

Njihova bodočnost: Poleg njihovega prvotnega namena, morajo strokovne organizacije zavestno kot organizacijska središča delavskega razreda stremeti po njegovem popolnem osvobojenju. Podpirati morajo vsako socialno in politično gibanje, ki je usmerjeno za ta cilj. Posvetiti se morajo z resno požrtvovalnostjo interesom najslabše plačanih delavcev, ki so izgubili vsako moč radi izjemnih razmer. Prepričati morajo svet, da njih napor nikakor niso ozkosrčni in sebični, temveč da streme po osvobojenju zatiranih milijonov.

* Nikdar ne smejo biti strokovne organizacije v zvezi ali odvisnosti od politične zveze, če hočejo izvršiti svojo nalogo; če se to zgodi, se pravi zadati jim smrten udarec. Strokovne organizacije so šole za socializem. V strokovnih organizacijah se vzgajajo delavci za socialiste, ker jim je tu vsak dan pred očmi boj s kapitalom. Materialni položaj delavcev se mora zboljšati, pa naj pripadajo katerikoli stranki. Če se zboljša delavcev materialni položaj, se lahko on bolj posveti vzgoji otrok, ženi in otrokom ni treba hoditi v tovarno, on se lahko mnogo bolj duševno izobrazuje, neguje svoje telo in postane socialist tedaj, ko še sam ne sluti.

* S tem priobčujemo več misli prvega učitelja in voditelja modernega proletariata — Karla Marxa. Priobčujemo

Karl Marx.

Mezdno delo in kapital.

(6. nadaljevanje.)

Ali proizvajata delavec v tvornici bombaža samo bombažovo blago? Ne, on proizvajata kapital. Producira vrednosti, ki znova služijo za to, da komandirajo njegovo delo, da se z njim ustvarjajo nove vrednosti.

Kapital se more množiti le, če se izmenjava za delovno silo, če vzdržuje pri življenju mezdno delo. Delovna sila, mezdno delo se more zamenjati le za kapital, s tem da pomnožuje kapital, da krepki moč, katere suženj je. *Množitev kapitala je torej množitev proletariata, t. j. delavskega razreda.*

Interes kapitalista in delavca je torej isti, trde buržuji in njihovi ekonomski. In v resnici! Delavec propade, če ga kapital ne zaposluje. Kapital propade, če ne izkorišča delovne sile, in da jo izkorišča, jo mora kupiti. Čim hitreje se množi za produkcijo določeni kapital, produktivni kapital, čim bolj cvete industrija, čim bolj bogati buržuazija, čim bolj gre posel, tem več delavcev potrebuje kapitalist, tem draže se prodaja delavec.

Nujen pogoj za znosen delavčev položaj je torej čim hitrejša naraščanje produktivnega kapitala.

Ali kaj je naraščanje produktivnega kapitala? Naraščanje moči nakopičenega dela nad živo delovno silo. Naraščanje gospodstva buržuazije nad delavskim razredom. Če producira mezdno delo obvladajoče ga tuje bogastvo, sebi sovražno silo, kapital, se stekajo k njemu nazaj sredstva, pod pogojem, da zopet postanejo del kapitala, vzvod, ki znova pospešuje naraščanje istega (kapitala).

Interesi kapitala in interesi delavcev so isti, to pomeni le: kapital in mezdno delo sta dve strani enega in istega razmerja. Eden zavisi od drugega, kot sta si vzajemno odvisna oderu in zapravljevec.

Dokler je mezdni delavec mezdni delavec, zavisi njegova usoda od kapitala. To je ona slavljena skupnost interesov delavca in kapitalista.

Če narašča kapital, narašča množina mezdne dela, število mezdnih delavcev, z eno besedo: gospodstvo kapitala se razteza na večjo množico poedincev. In vzemimo najugodnejši slučaj: Če narašča produktivni kapital, narašča povpraševanje po delovni sili. Cena delovne sile, delovna mezda se dviga.

Hiša je lahko visoka ali majhna, dokler so obdajajoče jo hiše prav tako majhne, in zadovoljuje vse družabne stanovanjske potrebe. Če pa se poleg male hiše dvigne palača, postane mala hiša — kočja. Mala hiša dokazuje tedaj,

da nima njen lastnik nobenih zahtev, ali pa prav male; in naj se tekom civilizacije dviga še tako v višino, se bo prebivalec v sorazmerno mali hiši vedno počutil bolj neudobno, nezadovoljno, stisnjeno v svojih štirih stenah — če se bo v isti ali pa še v večji meri dvigala sosedna palača.

Za znatno naraščanje delovne mezde je pogoj hitro naraščanje produktivnega kapitala. Hitro naraščanje produktivnega kapitala povzroča prav tako hitro naraščanje bogastva, razkošja, družabnih potreb in užtkov. Čeprav so se torej zvišali delavčevi užtki, je družabna zadovoljitev, ki jo ti nudijo, padla v primeri s povečanimi kapitalistovimi užtki, ki so nedostopni za delavca, padla je delavčeva družabna zadovoljitev v primeri z razvojnim stanjem družbe sploh. Naše potrebe in užtki izvirajo iz družbe; merimo jih torej po družbi; ne merimo jih po predmetih njihove zadovoljitve. Ker so družabnega značaja, so relativne narave.

Delovne mezde sploh ne določa samo množina blaga, ki jo morem zanjo zamenjati. Ona ima različne odnošaje.

Kar delavci predvsem prejmejo za svoje delo, je gotova vsota denarja. Ali določa delovno mezdo samo ta denarna cena?

(Dalje prihodnjič.)

zato, ker hočejo nekateri pozabiti in zabrisati najosnovnejše nauke in izkušnje delavkega strokovnega gibanja ter ga zavesti na napačna pota.

Marxove besede globoko in živo zadevajo današnja vprašanja v strokovnem gibanju Jugoslavije. Delavci, premišlujte in pretehtajte jih.

Mi bomo v zvezi s temi Marxovimi naziranjimi napisali celo vrsto člankov, ki bodo usvetlili napake in naloge strokovnega gibanja.

Odgovor ruskih strokovnih organizacij Amsterdamu.

Vseruski centralni strokovni svet je poslal amsterdamski internacionali sledeče pismo: (prinašamo ga skrajšano)

Londonska konferenca angleških in sovjetskih strokovnih organizacij je premo-trila v vsem obsegu tako vprašanje enotnosti kot tudi vprašanje razmerja vseruskega centralnega strokovnega sveta in sovjetskih organizacij napram amsterdamski internacionali. Plenum VCS (vseruskega centr. strokovnega sveta) je odobril delo in sklepe londonske konference. Na podlagi teh sklepov smatramo za svojo dolžnost, da vam damo na znanje, da je sklep amsterdamskega generalnega sveta z dne 7. februarja napravljen na naše strokovne organizacije skrajno globok vtis. Nam se je zdelo, da bo medsebojno dopisovanje dovedlo do večjega medsebojnega razumevanja in do sestanka naših zastopnikov z vašimi v svrhu skupnega premotrivanja vprašanja enotnosti strokovnega gibanja. Kajti mi mislimo, da je prav to vprašanje najvažnejše in najbistvenejše za delavce.

Mi smo hoteli le skupno konferenco zastopnikov sovjetskih strokovnih organizacij in Amsterdamu. Vaša resolucija odklanja naš predlog in zahteva, da more priti do sestanka le, če že prej izrazimo svojo željo, da se priključimo Amsterdamu. To pomeni priključitev k amsterdamski internacionali, kakršna je. Ta resolucija in izjave Oudegeesta in Jouhaux-a (izgovori: Žuó) le postružejo nasprotstva in nikakor ne olajšujejo enotnosti.

Naš cilj in cilj večine razrednozavednih delavcev sveta je ustvarjenje enotne internacionalne strokovne organizacije delavcev vseh dežel, vseh delavcev, ki stoje na podlagi razrednega boja in končnega osvobođenja delavskega razreda izpod jarma kapitala.

V primeri s tem visokim ciljem je vprašanje statutov podrejenega pomena. Strok. organizacije Sovjetske unije so pripravljene, da se priključijo združeni strokovni internacionali, katere statuti se v velikih potezah ne bodo mnogo razlikovali od amsterdamske internacionalne. Prepričani smo, da bi morala enotna strokovna internacionala obsegati ne le sovjetskih organizacij, temveč tudi

druge organizacije, ki niso priključene amsterdamski internacionali. Da to dosežemo, se moramo ozirati na razlike, tradicije, zgodovinske zadeve in politične posebnosti vseh dežel.

Kako je to uresničiti? Kako naj premagamo obstoječe nezaupanje med posameznimi deli razcepljenega strokovnega gibanja brez osebnih sestankov, brez vsestranskega stvarnega premotrivanja teh važnih vprašanj? Medsebojno spoznanje zastopnikov strokovnega gibanja Anglije in Sovjetske unije, obojestranska odkrita želja, skupne metode in skupni razgovori za uresničenje strokovne enotnosti so brezdvomno pokazali zelo dobre uspehe. Zadnja londonska konferenca je pospešila okrepitev proletarske solidarnosti med delavci Anglije in Sovjetske unije. Prav tako bi bil nekak začetek za realno uresničenje enotnosti vsega strokovnega gibanja, če bi se sestali zastopniki sovjetskih strokovnih organizacij z onimi amsterdamske internacionalne, če je na obeh straneh dobra volja. Zato smatramo, da bi bilo pravilno, da generalni svet amsterdamske internacionalne popravi sklepe z dne 7. februarja in skliče brez predpogojev skupaj s centralnim vseruskim strokovnim svetom konferenco o vprašanju strokovne enotnosti.

Predsednik: Tomski. Tajnik: Dogadov.

Kje je tu kako jurišanje na Amsterdam, pred katerim se je tako plašil Eržen v štirih člankih „Volksstimme“? Tu vidimo le iskreno željo ruskih sodrugov, da že skoro pride do enotne razredno-bojevne strokovne internacionalne. In do tega bo prišlo kljub vsemu strahu skrajnih dasničarjev.

Krščansko-socialna „doslednost“.

Krščansko-socialna (= klerikalna) „Pravica“ odgovarja v zadnji švilki v tri kolone dolgem uvodnem članku na naš članek „Razbijači delavskih vrst“, s katerim smo spravili kršč. socialce v veliko zadrego.

Prisiljeni so bili, da odkrito odgovore na vprašanje: za razredno-bojevno strokovno enotnost ali proti njej.

In v svojem članku se izmotavajo z lepim besedičenjem, končno pa le povedo: mi smo proti strokovni enotnosti na podlagi razrednega boja in na kongresu 7. junija se bomo posvetovali o tem, kako bomo ustanovili in pospeševali svoje posebne verske strokovne organizacije in s tem neizogibno razbijali delavske vrste.

Ker pač ne morejo odkrito odgovorjati, zagovarjajo svoje delavstvu škodljivo stališče na način, v katerem sami sebe zapletejo v nasprotstva.

„Pravica“ pravi namreč sledeče:

„Če „Delavsko-kmečki list“ pravi, da se delavstvo ne bi smelo ločiti po veri, ampak se mora brez ozira na vero in narodnost zbrati

v enotnih strokovnih organizacijah, kot so tudi vsi podjetniki združeni v Zvezi industrijcev, tedaj ima deloma, toda le deloma prav. Kapitalisti so v resnici združeni brez ozira na svojo vero in nevero v enotni organizaciji. Na ta vzgled smo tudi mi neštetokrat opozarjali. Toda nekaj razlike med industriji in delavci pa je vendarle. Industrijec ne potrebuje za to, da doseže kot kapitalist svoj cilj, nobene vere. Njegova kapitalistična vera je profit in če ima dovolj kapitala in pa potrebnih sposobnosti, potem lahko doseže svoj kapitalistični cilj tudi, če je popoln brez vere.

Pri delavcih pa je po našem globokem prepričanju stvar nekoliko druga. Tu igra vera v Boga veliko, reči smemo odločno vlogo. Delavec sam zase je siromak in njegova moč obstoja le v organizaciji. Organizacija pa bo služila zares svojim članom in ne le posameznim njenim voditeljem samo tedaj, če bo vladal v nji duh globokega prepričanja, da imamo nad seboj Sodnika, ki bo tirjal od nas račun o vsem našem delovanju.

Zato ni res, da naj se delavstvo ne loči po veri in neveri. Ravno narobe, edino prav in nujno potrebno je, da se strne v enotno fronto vse tisto delavstvo, ki so mu verska načela vodnik v njegovem življenju.“

Z drugimi besedami povedano: dočim gleda kapitalist brez ozira na vero, kako bo čim bolj izkoriščal delavstvo, naj ne gleda delavstvo brez ozira na vero, kako bo napravilo čim prej konec kapitalističnemu izkoriščanju, kako bo že tu na zemlji doseglo svoje pravice — ampak naj se briga — za življenje po smrti.

Pri kapitalistih vidi Pravica posebno kapitalistično vero v profit, pri proletariatu pa noče videti — proletarske „vere“. A vsak delavec ve: da je cilj proletariata — osvobodjenje vsega človeštva izpod kapitalističnega jarma, kakor je cilj kapitalističnega razreda — čim bolj vkovati ves svet v svoje suženjske verige. In iz teh nasprotnih interesov izhaja in se razvija razredni boj, ki se bo končal s poginom kapitalizma. In za dosego svojega cilja ne potrebuje proletariata vere v nadzemskega boga, temveč vero v samega sebe, svoje razredno-bojevne organizacije. Gospodje okrog „Pravice“ to prav dobro vedo, ali oni se obračajo proti temu, ker njim so mnogo bolj pri srcu interesi katoliških kapitalistov kot pa koristi celokupnega delavstva.

Dalje: delavske organizacije bodo delale v prid delavstva tedaj, ko bodo imele pred očmi samo delavske interese. Delavske org. morajo kontrolirati delavci sami, ne pa prepuščati kontrolo — onkraj groba „večnemu sodniku“.

Delavske strokovne organizacije se torej ne smejo ločiti po veri, temveč morajo združiti vse delavstvo za boj proti kapitalu.

Delavci ne smejo spadati pod okrilje katoliških in nobenih kapitalistov, ampak se morajo postaviti v eno razredno fronto proti vsem kapitalistom.

Kdor smatra za potrebno, da se briga za življenje po smrti, naj se briga; a vsak delavec naj vstopi v svojo razredno organizacijo, ki se bori za njegove pravice in osvobodjenje že tu na zemlji.

Krščanski socialci, ki delajo proti tej enotnosti, delajo v škodo delavstva in v korist ne samo katoliških, ampak vseh kapitalistov.

riške komune l. 1871. Pod komunističnimi praporji je korakalo na pokopališče Pere Lachaise nad 60.000 delavcev. Sprevod je trajal 4 ure.

Neprestani umori v Bolgariji.

27. maja so bili na javnem mestu v Sofiji obešeni obojeni: sodrug Marko Fridman, Georgi Kojev in Peter Zadgorski.

Policijski in vojaški so s silo izganjali ljudi iz hiš in jih prisilili, da so šli gledat obešenje. Tako je prisostvovalo obešenju nekaj desetstisoč ljudi. Obesili so jih trije ciganski razbojnik. Nato so sneli njihova trupla in obesili tri razbojnike.

Vladini agenti pobijajo aretirane komunistične in semljoradniške voditelje. Vlada izvaja najgrozovitejši teror nad delavci in kmeti.

Proti vsem tem grozovitostim „kulturni“ meščanski časopisi ne protestirajo. Slava žrtvam!

Smrt rabljem bolgarskega ljudstva!

Nemški socialdemokrati rešili Luthrovo vlado.

Pri glasovanju o nemško-španski trgovski pogodbi se je šlo za to, ali pade reakcionarna Luthrova vlada ali ne. Socialdemokrati so jo rešili s tem, da so se vzdržali glasovanja, mesto da bi glasovali proti. Tako se „bori“ nemška socialna demokracija v praksi proti meščanski reakciji. Ne čestita ji zaman „Jutro“ z dne 30. maja, ko pravi:

„Nemški socialni demokraciji nikakor ne gre očitati defetizma in pomanjkanja ljubezni do domovine. Ona je svoj patriotizem pokazala med vojno in po vojni ob vsaki priliki.“

K rudarskemu pravilniku.

Zadnjič ste prinesli v Vašem listu kritiko sodruga — k pripombam Delavske zbornice o rudarskem pravilniku. Dovolite, da odgovorim na to kritiko kar v Vašem listu. To se mi zdi potrebno zlasti zato, ker borba za pravilnik še ni končana in vsled tega še ni čas za strankarsko-politične polemike, ki bi lahko sledila, ako bi odgovarjal na drug način.

V kritiki je ločiti dva dela. Večji del pripomb je taka, ki bi mogle pripombe Delavske zbornice lepo izpopolniti. Le manjši del se obrača proti v spomenici zastopanim stališčem.

Glede enega in drugega je važno, da pred vsem vemo, kako je spomenica nastala.

Ni res, da bi jo bile izdelale kratkoma dve osebi. Vse organizacije vedo, da smo imeli glede pravilnika nešteto konferenc in da smo pozvali vse organizacije in vse bratovske skladnice, naj nam pošljejo tozadevno svoje predloge. V kolikor smo te predloge pravočasno dobili, smo jih upoštevali v pripombah, ki jih je sestavila zbornica. V kolikor smo jih dobili pozneje, smo jih priklopili pripombam, če so prišle pred enketo.

Isto bi bil lahko dosegel tudi sodrug kritik, ako bi se bil oglasil o pravem času in ne bi zvonil po toči.

Glede onih točk, glede katerih kritik spomenice graja, je treba podrobneje odgovoriti. In sicer ne samo v imenu vseh onih, ki so pri nje sestavi sodelovali. (Za vse, kar smo v pripombah napisali, nosi odgovornost poleg obeh redaktorjev tudi 45 rudarskih zaupnikov, s katerimi so v večurni debati pripombe predebatirali, predno smo jih oddali.)

Kritik nam očita, zakaj nismo ostreje poudarili načela, da mora biti nosilec socialnega zavarovanja za vse delavstvo enoten. On vidi v tem „plaho zastopanje delavskih interesov“.

Mi smo to načelo vendar poudarili. Res je pa, da se nismo postavili kratkoma na stališče, naj se raztegne splošno zavarovanje, v tem stanju, v kakršnem je danes, tudi na rudarje. Da bi se mogli postaviti na to stališče, bi morali biti v resnici zelo pogumni, a rudarji bi nam za tak pogum ne mogli biti hvaležni.

Zakaj?

Predno bi se mogli omejiti na to edino parolo, bi morali sedanje splošno zavarovanje spremeniti, zlasti bi bilo treba spraviti vanj posebne predpise za specialna rudarska vprašanja. Tako bi prišli po drugi zopet do vprašanja, na katera smo morali v pripombah odgovarjati.

Če komu to ni jasno, naj o stvari nekoliko konkretnije zamisli. Ali je bilo mogoče zahtevati kratkoma razširjenje

Internacionalni pregled.

Vojna v Maroku.

V afriški koloniji Maroko divja zopet vojna. V današnji razvojni stopnji imperializma je že skoro ves svet razdeljen med razne velesile, ki že nimajo kaj več oropati. Vojna v Maroku divja zato, ker se kolonialni narodi upirajo svojim tlačiteljem. Kolonialni narodi nočejo biti več krotka čreda. Po svetovni vojni so začeli misliti tudi kolonialni narodi na boj za svojo samoodločbo.

Rifkabili vodijo junaški boj za svojo samoodločbo, za samostojno rifsko republiko, ki zavzema velik del Maroka. Kljub temu, da niso opremljeni z najmodernejšim orožjem, jih španska armada ni mogla premagati, temveč se je morala še umakniti pred njimi. Tedaj so priskočili na pomoč španskim militaristom francoski imperialisti. In tako se je boj v Maroku izpremenil v pravo pravcato vojno. Francoska armada je bolje tehnično opremljena, a zato se bore Rifkabili za svojo svobodo s tem večjo mohamedansko fanatičnostjo.

Abd-el-Krim, vodja Rifkabilov, je proglasil sveto vojno vseh mohamedancev proti tujim imperialistom.

Francoska komunistična stranka zbira francoski proletariat v veliko akcijo proti vojni v Maroku. S svojo akcijo razkrinkavajo takozvano „levičarsko“ vlado, ki stoji pred finančnim krahom, vlado, ki pravi, da nima denarja za socialne reforme, a daje milijone za vojno proti kolonialnemu narodu. Francoski komunisti zahtevajo, da se takoj upostavi mir, da se izprazni rifkabilsko ozemlje in se prizna neodvisnost rifske republike. Komunistična protivojna akcija žanje uspehe med delavstvom.

A kaj delajo francoski socialisti? II. internacionala je izdala za letošnji 1. maj parolo: „Vojna vojni!“, ali sedaj, ko je postavljena pred konkretno dejstvo, se postavi na stran imperialistov. Francoski socialisti so izrekli zaupnico vladi, ki vodi vojno. Francoski socialisti so torej social-imperialisti in socialimperialistična je tudi II. internacionala, ki se strinja s franc. socialpatrioti.

Trockij o svetovnem položaju.

Na seji državne centralne komisije za gospodarstvo je imel Trockij zanimiv govor o vprašanju stabilizacije kapitalizma. Naglašal je naglo naraščanje produktivskih

sil Amerike, Japonske, Indije in drugih držav, ter istočasno pojemanje sil v Evropi, pri čemur narašča antagonizem med Evropo in Ameriko. To stanje ustvarja revolucionarni položaj. Amerika pomaga evropskim državam zato, da ji morejo plačati dolgove. Anglija je potisnjena iz svetovnega trga in tvori le posredovalca za ameriško politiko. Po silnem revolucionarnem navalu delavskih množic v letih 1919—1923 se je kapitalizem sicer opomogel, ojačil valuto in pridobil čas za splošno ureditev razmer. Vendar pa evropska buržuazija ni več zmožna zadrževati delavskega razreda. Angleške strokovne organizacije so sedaj najrevolucionarnejši faktor evropske zgodovine. Odvisnost Evrope od Amerike narašča od dne do dne. Zato se ne more govoriti o trajni stabilizaciji kapitalizma, temveč le o vzpostavitvi normalnih funkcij evropskega gospodarstva. Umetna stabilizacija valute preveč obremenjuje industrijski izvoz in poslabšuje položaj delavstva, kar povzroča poostreitev razrednih bojev.

Počastitev pariških komunardov.

24. maja se je vršila v Parizu demonstracija na čast padlim borcem pa-

splošnega zavarovanja, ko daje to zavarovanje pokojnino v znesku 37% zasluzka s 70 leti, med tem ko obljublja pravilnik pokojnino v znesku 80% s 55 leti? Ali je bilo mogoče iti preko perečega vprašanja starih rentnikov, glede katerih splošni zakon ničesar ne urejuje (kakor sicer tudi ne pravilnik), čeprav gre efekt teh rent že danes v milijone, ko so stare rente še neurejene in pričakuje vse izboljšanja?

Tudi bi ne bilo modro koncentrirati debate na upravne pomanjkljivosti in začetne težave splošnega zavarovanja. S tem bi se duhovi zbegali in enoten in discipliniran nastop slovenskega rudarskega delavstva proti hibam pravilnika bi bil nemogoč.

Toliko glede glavnega očitka. Drugi očitki so manjše važnosti.

Mi smo sicer mnenja, da so tudi ti očitki neopravičeni.

A radi enotnega nastopa bi bili to kritiko morda upoštevali, da je bila podana ob pravem času in na pravem mestu. Tu mislimo na vprašanje, ali naj bodo volitve v upravne odbore vsako leto, ali vsako tretje leto, ali naj bodo delegacije na občnih zborih manj ali bolj obsežne, končno kakšen naj bo volilni red. Vsa ta vprašanja so kot rečeno podrejenega pomena. Ko stojimo v težki borbi proti pravilniku, ki mora v tej obliki delavstvo tekom let samo v Sloveniji za več deset milijonov dinarjev oškodovati, razven tega pa moralno korumpirati, je bilo treba koncentrirati ves odpor na najbistvenejše. Kritiki ne poznajo naporov, ki so se tozadevno napravili, drugače bi moral čutili, da so to prepričani za trak na čevlju, ko je še veliko vprašanje, če bom čevlji sploh dobili.

No, — a končno mora imeti čevlji tudi trake, zato tudi o tem par besed.

Pri sedanjih stilizacijah pravilnika bo podjetniška delegacija v odborih stalna, delavska nestalna. Zato si bo prva na posle razumela, druga bo bila stalen boj z demagogijo, brez katere nobene volitve niso. Ona si bo komaj nekoliko pogledala uradovanje in se bo začela že pripravljati na nove volitve.

Ker je zamišljen odbor kot paritet, po našem mnenju ni koristno, da bi bila pozicija delavske in podjetniške delegacije tako neenaka.

Isto je z obsegom delegacij na občnih zborih. Velike delegacije so okorne. Pri količkah slabši organizaciji more nasprotniki njih delce tem lažje izkoriščati, čim večje so.

To so bili edini razlogi, ki so bili za nas merodajni, da smo zgoraj navedene spremembe stavili.

Glede volilnega reda je pripomniti, da tozadevno pri pravilniku samem gotovo ne more ostati. Mi smo stavili v svojih pripombah glede tega svoj predlog, ki smo ga pa po diskusiji ertali. Končno je bilo sprejeto tozadevno na enketi načelo, naj predpišejo volilni red upravni odbori bratovskih skladnic. Za propore se na tej diskusiji ni nihče posebno ogreval, ker ustvarja propore zelo kompliciran volilni red in ker je polagala večina več pažnje na to, da so zastopani vsi deli obratov in vse kategorije delavstva, kar bi kompliciranost proporenega volilnega reda do absurdnosti povečalo. Sicer pa: Če se bodo upoštevali nasveti enket, bodo odločali o tem krajevni odbori, ki bodo imeli delavsko večino.

H koncu pa to: Kakor smo vsake kritike veseli, tako bi v bodoče sodruge kritike najprijazneje povabili, da se zglase ob pravem času. V interesu lastnega ugleda naj v bodoče opuste tudi razna neokusna namigavanja, ki ne zaslužijo odgovora in so le nerazveseljiv spomin na — nelepo preteklost.

Filip Uratnik.

Op. uredn. S tem objavljamo članek, ki ga nam je poslal v priobčitev s. Filip Uratnik, tajnik Delavske zbornice — kot odgovor na članek v našem listu „K pravilniku bratovskih skladnic“ s podpisom L. Rajhenburg. Mislimo, da s priobčenjem Uratnikovega odgovora nič ne grešimo, ker je vsakemu našemu sodrugu odprta možnost, da ponovno odgovori na izvajanja s. Uratnika.

Imperialistična vojna nevarnost.

Dokler ni nič stalo, so socialpatrioti in meščanski pacifisti (mirotvorci) lepo govorili o boju proti vojni nevarnosti. Odkar je postala vojna nevarnost znova

očividna, smatrajo za boljše, da molče. Vojna nevarnost v svetovnem obsegu je postala zopet aktualna: pred vratmi je nevarnost imperialistične vojne proti sovjetski uniji. Ne mogoče je dovolj dopovedati množicam: Glejte okrog sebe! Opazujte sami dnevne dogodke in sodite sami, ali je „boljševiško hujekastvo“, ali je res, ko pravimo, da ne gre več z dalje, še zakrite, nezrele namene, temveč da gre za popolnoma konkretne vojaške in diplomatske načrte, ki služijo vsi enemu namenu: vojno fronto proti sovjetski uniji napraviti za čim močnejšo in enotnejšo.

Odgovorni politični voditelji sovjetske unije so v sedmih letih dokazali, da niso niti fantasti niti kaki vročekrvneži, temveč trezno misleči in računajoči realni politiki. Če rabijo ti odgovorni in realni politiki tako svarilne besede, kakor smo jih čuli na zadnjem sovjetskem kongresu iz ust ss. Čičerina in Frunzeja o vojnih pripravah angleškega imperializma, potem si lahko vsakdo predstavlja resnost položaja. Sovjetska vlada gotovo nima danes interesa na tem, da bi slikala na steno neobstoječo vojno nevarnost. Kajti ta nevarnost obstoji še preveč realno.

V našem listu smo stalno poročali, na kak način delajo angleški imperialisti „štimungo“ za vojno.

Pred nekaj dnevi pa je angleški delavski dnevnik „Daily Herald“ razkril nove mahinacije angl. imperializma: angleška vlada je odobrila izvolitev Hindenburga za nemškega predsednika pod pogojem, da sodelujejo Hindenburg in nemška vlada pri angleških načrtih. Da se je Hindenburg brez vsega izjavil za garancijsko pogodbo Luthrove vlade, je s tem izpolnil bistveni del angleških želj. Kajti ta garancijska pogodba je prav za prav angleški varnostni načrt, skovan z namenom, da se pospeši vojna fronta proti sovjetski uniji.

Formiranje vojne fronte nikakor ne gre gladko od rok. Ostra imperialistična medsebojna nasprotstva motijo to delo.

Ali pred delovne množice vsega sveta se vedno jasneje in neizprosneje postavlja alternativa: ali z reakcijo proti sovjetski Rusiji — ali pa skupaj z ruskimi delavci in kmeti proti reakciji in imperializmu.

Dopisi iz del.-km. Slovenije

Malo odgovora.

V „Napreju“ št. 19 je bilo objavljeno tudi poročilo o proslavi 1. maja v Ljubljani, podpisano od s. Kisovca. S sodrugom Kisovcem bi se lahko o tem poročilu pomenil osebno, ker pa je tukaj tangirana kulturna organizacija, sem dolžan, da kot njen funkcionar javno odgovorim s pripombo, da si sodrugi ustvarjajo sami svoje mnenje. Prvič izjavljam, da s. Kisovca osebno ni bilo ne na gledališki predstavi v predvečer 1. maja, ne na dopoldanskem shodu in ne na popoldanski veselici na ljubljanskem gradu in moram s. Kisovca le kot delavskega sotrpa obžalovati, da je podpisal nekaj, o čem se osebno ni prepričal. Če je s. Kisovec na shod prišel pri razhodu, kakor mi je na licu mesta sam osebno izjavil, potem ne more človek poročati o vsebini govorov, in jaz s. Kisovca sumim, da je dal podpis na nekaj, kar mu je bilo podtaknjeno.

Radi popoldanske veselice sporočam sledeče: Prireditelji in med temi tudi ljubljanska podružnica „Svobode“ so se dogovorili, da za kritje stroškov proslave 1. maja se bodo popoldan prodajali le gotovi znaki, seveda poleg na veselicah običajnih jedil in pijač. Nihče pa ni mislil, vsaj izmed zastopnikov Svobode, prepovedati popoldan tudi kolportažo, in če se je to že zgodilo, ker so mnenja včasih različna, se je to ravno na mojo intervencijo popravilo. Sicer je pa stvar okusa, da ljudje, ki so na eni strani proti skupni proslavi in niso ničesar prispevali, pridejo na skupno prireditve spravljati v denar svoje tiskovine pod pretvezo širjenja ljudske izobrazbe. In jaz sem 30 izvodov Majskega spisa prodal drugod, kot pa na veselicnem prostoru, kljub temu, da sem ga tudi tam ponujal. Torej o nekem sklepu prepovedi kolportaje s sodelovanjem Svobode ne more biti govora in so krokodilje solze s. Kisovca radi skrajšane ljudske izobrazbe k večjemu farizejske. Najmanj pa je dala že v naprej določena kvota prodane tiste preklicane alkoholne pijače od strani gostilničarske zadruge Delavski dom in se

mi zdi, da zahteva s. Kisovca po prepovedi alkoholne pijače na veselicnem prostoru ima le namen več ali manj puritanske kapricioznosti. Že pri teh treh virih dohodkov imajo prirejevalci deficit, okoli 700 Din, in bodo s. Kisovcu zelo hvaležni, če bo blagovolil zapustiti komodno stališče negativnega kritkarstva in kot tozadevno zelo pameten človek jim svetoval, kako se naj krije deficit in kako naj se upripori danes veselica recimo brez alkoholne pijače, ki tudi mora prispevati za kritje stroškov.

Zdi se mi, da je grešna brezglavnost in naravnost zločin, biti kot socialist za proslavo 1. maja z brezdeljem in prepustiti na ta dan ljubljanske delavce orjunaškim in klerikalnim gostilničarjem, kakor pa se potruditi na kakšen način saj ta dan vzdržati jih le v delavskih vrstah. Priznam, da so ti poskusi nepopolni, to pa največ le radi tega, ker je še mnogo proletarcev ala s. Kisovca, ki ne smatrajo za potrebno, da bi kot nositelji socialističnega pokreta se potrudili aktivno sodelovati v delavskem pokretu tam, kjer konstatirajo nedostatke, in bi, če nič drugega, postali saj člani kulturne organizacije, ki ji v svoji namišljeni socialistični doslednosti očitajo pomanjkljivost. Enkrat je že treba končati v socialističnem pokretu z negativizmom, ki je povzročil oportunitizem, ta pa razdor in sedaj končno bedno stanje delavskih organizacij in delavcev samih. Mar namerava s. Kisovec prepustiti svoje otroke „Orlom“ ali „Sokolom“, kakor je temu pri nekaterih stariših v Ljubljani, ki so povrh še člani one politične krajevne organizacije, katere je s. Kisovec predsednik?

Tako je treba, s. Kisovec, da se pomete najprej pred lastnim pragom, potem se gre naprej. Pripomnim, da sem bil ves čas navzoč in čisto nič pijan, ker to ni moja navada, čeprav se z abstinenco nič ne baham in nisem ničesar takega opazil. Drugač pa upam, da te pojasnitve bodo prinesle le utrditev naših doedanjih sodružno-proletarskih odnošajev, ako priznaš,

da si se enkrat pošteno pustil zapeljati in nasedel na limanice.

Jos. Pastorek

t. č. predsednik ljublj. podružnice Svobode.

Opomba uredništva: Ker so pri „Napreju“ poslali svoje „načelo javnosti“ na počitnice in radi tega ne marajo več objavljati niti dopisov s. Pastoreka, ki je največ delal za „Naprejevo“ skupino in je bil njen najodličnejši delavski predstavnik, rade volje priobčujemo njegov odgovor v našem listu. Prav tako bomo v prihodnjih številkah objavili odgovore delavcev, dosedanjih pristašev „Naprejevo“ skupine, ki se ne morejo strinjati z najnovejšo zločinsko taktiko nekaterih gospodov okrog „Napreje“ v strokovnem vprašanju. Tako bomo prispevali mnogo k iztrebljenju demagogov in avanturistov iz delavskih vrst.

Gameljne. Tu so dobili trije čevljarji od okrajnega (po jugoslovansko: srezkega) glavarstva za ljubljansko okolično odlok, da se obsojajo na zapor 15 dni, ker so izvršili prestopke proti obrtnemu redu. S tem so kaznovani delavci, ki premalo zaslužijo v tovarni in si kratijo še svoj nočni počitek, da morejo preživeti sebe in svoje. Ker je delavec zakrpal nekaj škornjev, mora iti za 15 dni v zapor! Delavci, ali ni to krivičen sistem, ali nas ta sistem ne tlači vedno bolj k tlom? V strelskih jarkih smo bili pripravljani krvaveti za druge, ali ne bomo z vso vneto začeli brigati se za svoje lastne interese? Kako bo moral še očvrkniti po naših hrbitih kapitalistični bič, da se prebudimo?

Količevo. Strašne delovne razmere v Bonačevi tovarni. V tukajšnji tovarni, ki je last Bonača iz Ljubljane, smo imeli pretekli teden glasovanje o osemurnem delavniku. Pa preden spregovorim o tem, moram na kratko popisati pogoje, pod katerimi delamo v tukajšnjem podjetju. Dela se 10 do 12 ur dnevno. Delata dve partiji: enkrat dela ena ponoči, drugič podnevi in druga zopet tako. Vseh ljudi: delavcev in delavk je zaposlenih 74. Pripomniti je treba, da ima ta lastnik tovarne

Bonač tudi v Ljubljani eno kartonažno tovarno. V tej tovarni delajo delavci obeh spolov samo po osem ur in zaslužijo rajši več, kot pa zaslužijo tu v 12 urah. Tukaj na Količevem zasluži delavec 3 Din na uro, samo nekaj jih dobi po 3-50 Din. Tako zaslužijo v 12 urah 144 K ali 36 Din! Delavke-začetnice imajo pa le 4 K ali en dinar na uro. V dvanajst urah prejmejo torej le 12 Din plače. Kako se more potem človek dostojno preživljati, kakor bi mu „gebiralo“? Zraven tega je pa še vedno šikaniranje, da premalo naredimo. Ali so na deželi drugi zakoni in druga država kot v mestu. Ali ne živimo vsi v eni monarhiji SHS, ki piše v svoji ustavi, da so pred zakonom vsi državljani enaki? Moramo se potem vprašati, ko vidimo, da za nas ni pravice.

20. maja je bilo, kakor že rečeno, glasovanje o osemurnem delavniku. In večina delavcev se ni izjavila za osemurni delavnik. Od 74 moških in ženskih delavcev se je podpisalo za osemurnik le 8 moških in dve ženski. Kako to? Glasovanje ni bilo tajno. Pri podajanju glasov so bili zraven vsi Bonačevi priganjači in Bonač sam. In večina se je bala podpisati se za osemurni delavnik iz strahu, da bodo vrženi na cesto. Po zakonu bi moral Bonač plačati za vsako naduro čez osem ur 50% doklado nu redno plačo. Tako pa bomo sedaj tu delavci zaslužili v dvanajstih urah še manj, kot zaslužijo drugod v osmih urah. In ponoči dobijo ravno isto plačo kot podnevi. Pri tem pa delavstvo večinoma molči in vedno bolj po svoji lastni krivdi trpi. Ker nima zaupanja v svojo moč, ampak ima strah pred tistim, ki se redi in bogati od delavskih žuljev.

Zakaj je tako izpadlo to glasovanje o osemurnem delavniku? Zakaj so tako strašne razmere v tukajšnji Bonačevi tovarni? Ker ni tistega, ki bi štivil delavstvo pred odušnim kapitalistom. Kdo pa je ta zaščitnik? To je delavska strokovna organizacija. Poedinec ne opravi ničesar, poedince se zlomi kot šibo. Če bi se pa vsi združili v strokovno organizacijo, bi nas ne zlomili, kot se ne da prelomiti dobro povezane butare šib.

Pa mesto, da bi se združile delavske pesti, uganja en delavec proti drugemu nevoščljivost in nasprotje in misli, da mu bo tako Bonač povišal plačo. Bonač se pa temu zadovoljno roga in nas vse skupaj, še bolj pritiska.

Delavci, spreglejte in organizirajte se! Tedaj bo tega izkoriščanja konec. Če bomo pa ostali neorganizirani, nam bo pa še slabše, čeprav si človek že težko predstavlja, kako naj bi bilo še slabše.

Živel razredni boj delavcev in kmetov!
Očividec.

Ali je Orjuna državna organizacija!

Oblasti so dale zavarovat vso progono, ko so se vozili orjunci v Beograd. Trboveljski hribi so bili ob binkoštnih praznikih, ob obletnici lanskega 1. junija, zasedeni po žandarmeriji.

Vso orožniško silo je torej mobiliziral PPZ režim v nepotrebnem strahu, da pride kakemu orjuncu slabo.

Nov dokaz, da živimo v dobi najhujšega absolutizma.

Razno.

„Slov. Narod“ hvali „Napreje“-a. „Slov. Narod“ gotovo ve, zakaj hvali Bernota in Klemenčiča. Ta dva pa tudi še bolj razumeta „Narodovo“ hvalo. A mi zavedni proletarci jo najbolj razumemo.

„Socialist“ in „Napreje“ pišeta v zadnji številki razne stvari „za smeh in kratek čas“, a niti z eno besedico ne omenita 1. junijskih žrtev v Trbovljah, orjunskega kongresa in belega terorja v Bolgariji.

Glasbeno in pevsko društvo nam je poslalo za zadnjo številko svoj oglas prepozno. Kajti zadnje rokopiese pošljemo v tiskarno na nedeljo. Tozadevni oglas smo pa prejeli šele v torek. Zato je neopravičena jeza nekaterih na naš list. Radovedni smo, če so vsi tako tankovestni tudi napram — „Jutru“.

Zahvala.

Zahvaljujem se tem potom delavcem in delavkam tobačne tovarne za darovano svoto 157 Din. Isto tako usnjarskim delavcem Polakove tovarne za svoto 325 Din.
Juvan Rudolf.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Odgovorni urednik Josip Pezdir, sedlar. Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje.